

LLENGUA, EDUCACIÓ I SENSATESA: EVITEM RESULTATS ESCOLARS I SOCIALS CATASTRÒFICS.

Invocam la sensatesa de la societat

Aquest és un escrit que creim que tenim la responsabilitat de fer públic, com a persones del món acadèmic i cultural especialment vinculades des de fa temps a la recuperació de la plenitud i la dignitat de la llengua i la cultura pròpies d'aquestes illes, i convençuts que ara vivim un període d'extrema gravetat.

Volem dirigir-nos sobretot a la societat de les Illes Balears en general. A la gent sensata que constitueix la immensa majoria de la població, sigui quina sigui la seva procedència, sigui quina sigui la llengua que tenen com a pròpia i sigui quina sigui la seva opció política. Hi confiam perquè estam segurs que volen la millor educació per als seus infants, perquè saben que aquest ha estat i és també l'objectiu dels ensenyants de les nostres illes, perquè han comprovat com ha progressat el model lingüístic educatiu de les Balears enmig de grans dificultats al llarg de les darreres dècades, perquè han pogut veure com s'ha anat construint en bona part des de l'escola el model de societat que tots volem per a aquesta terra i per al món sencer: una societat capaç de superar les desigualtats i de respectar la pluralitat i la diversitat, en la qual tothom aprèn idiomes i al mateix temps contribueix a reconèixer i restituir a la llengua històrica patrimonial – aquí, la llengua oficial pròpia, el català-- el lloc central de llengua pública comuna que qualsevol llengua ha de tenir en el seu propi territori. On, si no, podria tenir aquesta plenitud?

Invocam la sensatesa de la societat perquè recordi també, ara que pareix que els governants comencen a oblidar-se'n, que aquest era el compromís de convivència que es va establir per consens general amb la recuperació i la institucionalització de la democràcia i l'autonomia, i molt especialment amb l'Estatut d'autonomia i la Llei de normalització lingüística de 1986.

Invocam la sensatesa de la societat perquè hem comprovat reiteradament que les decisions preses pels governants actuals de les Balears i del conjunt d'Espanya en matèria de llengua, educació i convivència intercultural van en contra de l'assoliment dels objectius marcats a les normes bàsiques just ara esmentades.

Què podem esperar dels promotors d'una llei com la LOMCE, la qual, darrere de belles paraules, no aconsegueix amagar una recentralització tanmateix evident i reglamentista de les competències educatives autonòmiques i condueix a un concepte d'educació retrògrad, classista i competitiu, impropï d'un estat social de dret que proclama en la Constitució el respecte de la diversitat de llengües, cultures i nacionalitats que l'integren? Què podem esperar d'uns governants tan adversos a la diversitat que arriben a negar a les llengües el nom de *català* o *aragonès* universalment assumits en el món acadèmic, en contra de les recomanacions del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre l'aplicació a Espanya de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries? Quina coherència podem confiar que tinguin, si tant els és defensar l'elecció de llengua vehicular com imposar una distribució tancada i mecànica de l'ús vehicular de les llengües, i arriben a pretendre que es pagui amb fons públics l'ensenyament privat de les famílies que no accepten el model educatiu de conjunció

lingüística, que s'ha demostrat exitós en resultats educatius i en cohesió social i que va ser legislat democràticament per àmplia majoria?

No es pot jugar amb la convivència lingüística de la societat ni amb el clima d'harmonia i cooperació que exigeix sempre el bon funcionament d'un sistema educatiu, i més en condicions de gran complexitat sociocultural i enormes limitacions de recursos, com són les actuals en aquestes illes.

Els motius d'alarma

Com hem dit des del principi, vivim un període d'extrema gravetat, en primer lloc, perquè des de la reinstauració de la democràcia i l'accés de les Illes Balears a l'autonomia, mai abans no hi havia hagut un govern tan advers als compromisos fixats per l'Estatut d'Autonomia i la Llei de normalització lingüística, ni mai abans una sola força política no s'havia atrevit a rompre de cop i unilateralment amb aquestes normes bàsiques de convivència, que van ser establertes per un amplíssim consens i no haurien de ser modificades mai sense un consens equivalent.

Per no citar més que alguns punts molt evidents, l'article 4.3 de l'Estatut afirma que *“Les institucions de les Illes Balears garantirán l'ús normal i oficial dels dos idiomes, prendran les mesures necessàries per assegurar-ne el coneixement i crearan les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant als drets dels ciutadans de les Illes Balears.”*

Com és possible que, sabent que els mateixos estudis de l'Institut Balear d'Estadística indiquen que el coneixement i l'ús públic del català són clarament deficitaris, els governants prenguin decisions basades en una pretesa situació de normalitat lingüística en la qual la llengua pròpia no necessitaria un suport especial? Precisament aquests estudis demostren, al contrari, que els coneixements de català de la població més jove són clarament inferiors als de castellà, i que som molt lluny de l'objectiu d'igualar el coneixement i les condicions d'ús públic de les dues llengües oficials!

L'article 35 del mateix Estatut estableix que *“La institució oficial consultiva per a tot el que es refereix a la llengua catalana serà la Universitat de les Illes Balears.”*

Com és possible que el govern desatengui d'una manera tan escandalosa els informes tècnics emesos per la UIB sobre el tractament de les llengües a l'educació? No és una greu irresponsabilitat no fer cas dels dictàmens del Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació i els del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General? Com es pot pretendre que aquesta funció consultiva de la universitat quedi satisfeta per la simple presència d'un representant de la UIB en el Consell Escolar de les Illes Balears?

La Llei de normalització lingüística, més específicament, compromet els poders públics a *“Fer efectiu l'ús progressiu i normal de la llengua catalana en l'àmbit oficial i administratiu”* (art. 1.a) i *“l'ús progressiu del català com a llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament.”* (art. 1.b).

Com s'entén, per tant, que la majoria que governa hagi suprimit el requisit de coneixement de la llengua oficial pròpia per a l'accés als llocs de treball de les

institucions públiques, modificant de pas, mig d'amagat, amb la Llei 9/2012 altres aspectes importants de la Llei de normalització lingüística? Com han pogut afirmar, contra tota evidència, que els candidats a llocs de treball públics ja coneixen les dues llengües oficials i no és necessari que acreditin conèixer la pròpia d'aquestes illes?

I ara, concretament, com es pot admetre que el govern restringeixi l'ús vehicular del català amb un Decret de tractament integrat de les llengües que, darrere d'objectius ideals, representa un daltabaix pedagògic i és inaplicable per la immensa majoria de centres en les condicions actuals, amb les urgències amb les quals es pretén que s'implanti? Com pot ser que ignori que els mateixos informes de l'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears posen en evidència que els millors resultats educatius –en llengües i en totes les matèries!—s'obtenien fins ara en els centres que fan ús del català en contextos més variats?

Una tremenda contradicció entre els objectius declarats i les condicions d'aplicació imposades als centres

La consecució de competències en català, castellà i una llengua estrangera és un objectiu digne de consideració, cap al qual és convenient que evolucioni el nostre sistema educatiu. D'acord. Fins i tot s'ha reconegut que la metodologia d'aprenentatge integrat de continguts i llengua (AICLE), en què es reforça la competència lingüística per mitjà de l'ús vehicular dels idiomes, és la més adequada. Però també han advertit clarament els millors pedagogs que aquesta metodologia reclama una capacitació prèvia, si no es vol que acabi essent un fracàs.

El "tractament integrat de les llengües" o l'aprenentatge integrat de continguts i llengua (AICLE) no es produiran si no se'n donen les condicions necessàries, i molt menys si es volen implantar per decret amb caràcter d'urgència i sense respectar la transició progressiva al nou model des del model actual.

L'ús de l'anglès o d'un altre idioma com a llengua vehicular no pot donar bons resultats amb professors que tinguin simplement la competència de nivell B2 del Marc Comú Europeu, que és clarament insuficient (i no parlem ja si s'arriba a recórrer a professors "habilitats" sense coneixements acreditats!).

Per començar, molts de centres no disposen de professors capacitats, perquè ni tan sols la competència de nivell C1 per si sola pot assegurar que el sistema AICLE funcioni. És imprescindible que els professors coneguin també la metodologia que han de seguir, que l'hagin exercitada a efectes pràctics, i que siguin conscients que són al mateix temps professors d'una matèria i d'una llengua.

Un dels experts internacionalment més acreditats en la difusió del model AICLE, David Marsh, ho va dir ben clar¹: la simple adopció de l'anglès com a vehicle de l'aprenentatge pot comportar resultats educatius devastadors, si no es tenen en compte al mateix temps els aprenentatges de llengua i els de la matèria. I com podrien fer-ho d'un curs per un

¹ *Adding language without taking away:*

<http://www.guardian.co.uk/guardianweekly/story/0,12674,1464367,00.html>.

altre, com pretén el decret, uns ensenyants que no coneixen bé ni l'idioma ni la metodologia AICLE?

La primera condició de qualsevol disposició legal és que la considerin aplicable els encarregats de dur-la a la pràctica --i més en un sector tan vital per al futur de la societat com és el sistema educatiu! Altrament es va a parar a una desmoralització i un fracàs general de conseqüències nefastes i difícilment reversibles. Una reforma educativa que no parteixi del consens amb els responsables dels centres educatius està condemnada al fracàs.

No es pot ignorar que prop del 90% de pares de les Balears han donat suport al model educatiu que s'ha aplicat fins ara. No es poden canviar en setmanes uns projectes educatius llargament madurats i que donaven resultats exitosos. No es pot embarcar tot un sistema educatiu sobrecarregat de responsabilitats en un experiment de resultats imprevisibles sense escoltar cap de les advertències autoritzades que s'han fet sentir públicament amb contundència. No es pot posar en marxa un canvi que els mateixos membres del Consell Consultiu han indicat que té aspectes de dubtosa legalitat, que no compta amb els recursos econòmics necessaris i que es vol implantar de manera precipitada.

No es pot imposar un canvi de model educatiu així, abandonant les tremendes necessitats que viuen els centres d'ensenyament, que no poden atendre degudament els alumnes amb necessitats especials, els factors de diversitat de l'alumnat i la superació dels factors socials que condueixen al fracàs escolar.

No es pot ignorar que, segons els millors pedagogs de l'aprenentatge multilingüe (Allard & Landry), la missió principal de l'escola és reequilibrar els dèficits lingüístics que hi ha en l'entorn familiar i social de cada centre, donant més presència per tant al català, llengua socialment deficitària segons tots els estudis sociolingüístics.

No entenem quin interès es poden posar per davant dels bons resultats educatius i de la construcció d'una societat futura cohesionada interculturalment, amb una diversitat cultural que situï la llengua i la cultura pròpies com a centre de la convivència.

Com podem actuar amb sensatesa?

No confiam que el govern recapaciti i retiri el decret. No hi confiam.

En canvi, com hem dit, confiam en la sensatesa de la societat, dels ensenyants i dels pares. Creim, per tant, que una via de comportament digna dels centres educatius de les Balears, davant les pressions que rebran perquè el decret s'apliqui de manera immediata, és recórrer massivament a l'excepció que preveu el mateix article 20 del decret, justificant que no compten amb les condicions mínimes necessàries per a aplicar el nou model de manera tan precipitada i irresponsable. I que quedi clar que de cap manera aquesta solució es pot entendre com a acceptació del conjunt del decret.

S'ha de considerar, també, la impugnació d'un decret de legalitat dubtosa com aquest, i la seva suspensió cautelar per l'autoritat judicial.

En qualsevol cas, convé que tota la societat hi reflexioni i recapaciti. La nostra societat no mereix uns governants que tracten d'aquesta manera el nostre patrimoni cultural i social.

Podem construir un futur plenament satisfactori i ho hem de poder fer amb governants que representin l'interès general de la societat, i no els interessos particulars dels sectors que simplement segueixen directrius que poc tenen a veure amb el bé comú.

Illes Balears, 28 de maig del 2013

Nicolau Dols, degà de la Facultat de Filosofia i Lletres (UIB)

Isidor Marí, president de la Secció Filològica (IEC) i professor de la UOC

Joan Antoni Mesquida, cap del Departament de Filologia Catalana i Lingüística general (UIB)

Guillem Frontera, escriptor

Josep Antoni Grimalt, catedràtic emèrit de Lingüística general (UIB) i editor de *l'Aplec de Rondaies mallorquines d'en Jordi d'es Racó*

Gabriel Janer Manila, escriptor i catedràtic emèrit de Pedagogia (UIB)

Joan Francesc López Casanovas, professor, escriptor i corresponent de la Secció Filològica (IEC)

Biel Mesquida, escriptor

Joan Miralles, catedràtic de Filologia Catalana (UIB) i membre de la Secció Filològica (IEC)

Aina Moll Marquès, filòloga, membre de la Secció Filològica (IEC) i col·laboradora del *Diccionari català-valencià-balear*

Enric Ribes, professor d'institut i corresponent de la Secció Filològica (IEC)

Josefina Salord, professora i historiadora de la cultura

Marià Serra, president de l'Institut d'Estudis Eivissencs

Isidor Torres, ensenyant i promotor cultural

Joan Veny, catedràtic de Filologia Romànica (UB) i membre de la Secció Filològica (IEC)